

BISKUPSKA SLUŽBA

Između vjerničkih problema i crkvene nauke

Nedjeljko A. Ančić, Split

Događaji oko pojedinih katoličkih biskupa u nekim europskim zemljama sve više zaokupljaju pozornost sredstava društvenog priopćavanja. Razlog tome bila su s jedne strane tzv. osporavana imenovanja na tu odgovornu službu što je u nekim biskupijama izazvalo nezadovoljstvo i negodovanje dijela vjernika. Pozornost medija pobuđuju s druge strane pojedini sporni postupci te delikatne izjave određenih crkvenih pastira koji na taj način opterećuju svoje odnose sa središnjim crkvenim autoritetom i s vjerničkom zajednicom te dovode u pitanje autentično vršenje crkvene službe. K tome zbililo se u posljednje vrijeme nekoliko slučajeva koji su rezultirali prijevremenim i neuobičajenim povlačenjem iz biskupske službe. Sadašnje vrijeme sa svojim sve složenijim problemima stavlja Crkvu i nositelje crkvene službe, posebno one najvišeg stupnja sv. reda, pred sve veće teškoće i iskušenja. A društveni mediji očigledno nemaju ni prema biskupima (više) respekta. Štoviše neki od njih u svom pisanju o spomenutim slučajevima nisu pokazali ni onu (priječno potrebnu) mjeru ljudske obzirnosti i zdravog razbora koja priliči toj duhovnoj službi. Dapače, očito ima novinara (i novinarstva) koji vođeni isključivo senzacionalističkim pristupom traže samo skandale i senzacije, te bez dokaza iznose pausalne, gotovo nakaradne optužbe na račun jednog cijelog staleža.

Među tako brojnim episkopatom Katoličke crkve bilo je doduše i dosad, premda rijetko, pojedinih slučajeva suspenzije ili odreknuća od pastirske službe. No oni ipak nisu imali takvog odjeka u javnosti niti su u toj mjeri utjecali na opće raspoloženje svojih vjernika kao ovi danas. Moderna sredstva informiranja, posebice elektronski mediji, te nadolazak tzv. digitalne kulture zapljusnuli su u međuvremenu i prostore same Crkve i njezinih pastira, što ovim problemima daje novu dimenziju. Biskup kao nositelj najvišeg stupnja reda i najodgovornije službe u Crkvi postao je danas najosjetljiviji i najizloženiji član u njezinu ustrojstvu.

U procjepu

Tijekom prve polovice ove godine zaredala su tri neobična slučaja napuštanja biskupske službe u tri različita europska episkopata. Iako su uzroci svakog od njih drugačiji, svi zajedno ukazuju na neke vrlo karakteristične teškoće i osjetljive dileme s kojima se crkveni pastiri danas ne samo susreću u vršenju svoje službe, nego se gdjekad o njih i spotiču. Očito se u biskupskoj službi prelamaju problemi s kojima se mora suočiti i sama Crkva na svojoj općoj i mjesnoj razini.

U siječnju 1995. Sveta Stolica je preko Kongregacije za biskupe otpustila iz službe biskupa biskupije Evreux mons. Jacquesa Gaillota zbog nedostatka povjerenja i jedinstva između njega i ostalih članova francuskog episkopata.¹ Uzrok poremećenog odnosa i spora s Vatikanom koji traje zapravo već desetak godina jesu kontroverzna shvaćanja biskupa Gaillota o pojedinim pitanjima na moralnom području (homoseksualnost, obveza celibata, upotreba prezervativa, itd.) Ovaj spor dostigao je svoj vrhunac u, za mnoge, neočekivanoj odluci vrhovne crkvene vlasti, koja je spomenutog biskupa otpustila iz službe u njegovoj biskupiji i stavila ga, pravno gledajući, u status samo naslovnog biskupa. Otpuštanje iz službe uslijedilo je nakon što su ostala besplodna sva nastojanja da biskup uskladi svoja shvaćanja u moralnim pitanjima sa službenom naukom Crkve. S obzirom na dosadašnju crkvenu praksu ovakav rasplet pomalo je neočekivan jer se dogodio bez pokretanja prethodnog pravnog postupka. U sličnim dosadašnjim slučajevima središnja crkvena vlast je dotičnim biskupima određivala pomoćne biskupe s posebnim nadležnostima ili im je imenovala biskupe koadjutore. Stoga je ovakvo rješenje konflikta u javnosti primljeno s velikim iznenađenjem. Slučaj biskupa Gaillota ukazuje, uz njegovo odstupanje u pogledu moralne problematike, i na nedorečenost crkvenog zakona glede normi i postupaka u svezi s otpuštanjem ili premještanjem biskupa.²

Za Uskrs zbio se novi slučaj u austrijskom episkopatu.³ Jedan bivši gojenac optužio je bečkog nadbiskupa i predsjednika Austrijske biskupske konferencije, koji je već bio navršio starosnu dob kad se biskupi trebaju povući sa službe, kardinala Hansa Hermanna Groera da ga je svojedobno kao odgojitelj u katoličkom zavodu seksualno zloupotrebjavao. Mediji u Austriji tjednima su brujali o ovoj dobrobrano zakasnjeloj optužbi protiv bečkog kardinala i kopkali po senzaciji otkrivajući tobože nove pojedinosti. Mnogi vjernici bili su uvelike zbunjeni i uznemireni ovim događajem, a pogotovo načinom kako je u javnosti prikazivan, zatečena su bila i subraća u episkopatu, dok je sam kardinal Groer na sve protiv njega iznesene optužbe ostao dosljedan u svojoj šutnji. U međuvremenu izabran je novi predsjednik Biskupske konferencije, Beč je dobio i novog nadbiskupa u osobi dr. Christopha Schönborna, a Hermann Groer se povukao kao nadbiskup u miru natrag u svoj redovnički samostan. Međutim, ovaj slučaj je time samo formalno okončan. On je vidno uzburkao crkvenu javnost u Austriji i senzibilizirao različite katoličke grupacije u mjesnoj Crkvi za niz aktualnih, neriješenih unutarcrkvenih problema. Tako je pod

¹ Usp. Osvrt pod naslovom, *Vatikan: Bischof Gaillot seines Amtes enthoben*, u: Herder Korrespondenz br. 2 (1995), str. 62-64.

² Usp. R. Puza, *Der bischöfliche Stuhl als Schleudersitz?* u: Theologische Quartalschrift br. 3 (1995), str. 220-221.

³ Usp. Paul M. Zulehner, *Lernt auch Rom?*, u: Orientierung br. 9 (1995), str. 101-103.

dojmom ovoga slučaja gotovo spontano nastala među katoličkim laicima inicijativa "Mi smo Crkva" koja je organizirala tzv. Crkveni referendum s ciljem da se prevlada deprimirajuće ozračje i potakne duhovno buđenje i iskorak Crkve prema rješavanju svojih gorućih pitanja. Referendum, koji biskupi nisu podržali bojeći se polarizacije i ne slažući se s takvim načinom ophođenja u Crkvi, sadržava paket zahtjeva (dokidanje obveznog celibata za svećenike, pripuštanje žena ređenju i dr.) i proveden je proljetos u Austriji, a potpisalo ga je oko pola milijuna katolika.⁴ Ove se jeseni na sličan način provodi u Njemačkoj.

U mjesecu lipnju pažnju medija pobudio je biskup Basela u Švicarskoj mons. Hansjörg Vogel.⁵ On koji je dapače na početku u biskupiji slovio kao nadobudni duhovni pastir, doživio je neuspjeh. Već nakon nešto više od godine dana biskupovanja podnio je papi Ivanu Pavlu II. molbu da ga zbog osobnih razloga razriješi biskupske službe što je Papa odmah i učinio. Iz kasnije izjave biskupa Vogela saznajemo da je zbog pojačanog duševnog opterećenja tražio sve više oslonac u odnosu sa ženom koju je otprije poznao. To je dovelo do njezine trudnoće, a za nj je novonastalo stanje u koje je dospio postalo nespojivo sa službom biskupa.

Izgledi

Spomenuti slučajevi nisu prošli bez štete za Crkvu, njezin ugled i poslanje. Ono što se događa s pojedinim pastirima neminovno potresa život vjernika i cijele zajednice te odražava na svoj način i probleme same Crkve. Posljedice su vidljive prije svega u pogoršanju duhovne klime, bespomoćnosti i podijeljenosti među vjernicima, u slabljenju svjedočanstva Duha i Istine, a kadkad i blokiranosti episkopata da donosi važne odluke. Otpuštanje iz službe biskupa Gaillota pokazuje da biskup može svojim nerazboritim i neodmjerenim izjavama i postupcima ugroziti svoje zajedništvo s članovima episkopata i papom, njegovom glavom, što doduše ne dokida sveti red, ali suspendira njegovo slobodno vršenje. Mnogi biskupi su danas doslovno razapeti između zahtjeva i potreba koji dolaze iz pastoralne prakse njima povjerene mjesne Crkve te dosljednog prijanjanja uz vjeru, naučavanje i stegu opće Crkve. Temeljno pitanje ostaje: kako na svu raznolikost, slojevitost i posebnost životnih problema današnjih kršćana naći odgovor vjere u okviru jedinstva Katoličke crkve te ne narušiti zajedništvo.

⁴ Usp. F. Csoklich, *Osterreich: Erfolgreiches Kirchenvolk-Begehren*, u: Herder Korrespondenz br. 8 (1995), str. 404-406.

⁵ Usp. osvrt, *Versagen. Der Bischof von Basel ist wegen Vaterschaft zurückgetreten*, u: Herderkorrespondenz br. 7 (1995), str. 340-341.

Događanja oko kardinala Groera ukazuju na probleme oko imenovanja biskupa, koji su posebno drastično došli do izražaja u Austriji. Poznato je da je središnji crkveni autoritet ciljanim imenovanjima ljudi određenih duhovnih profila za biskupe htio korigirati neke negativne tendencije u životu tih mjesnih Crkava. Vatikan je uočio da su mnoge stvari u crkvenom životu i liturgijskoj praksi jednostavno nestale ili ukinute, primjerice ispovjedna praksa. K tome, biskupi su se premalo usprotivili novom zakonu o pobačaju u toj zemlji. Razumljivo da je Vatikan htio ispraviti ovakav razvoj u Crkvi. No očito je za to izabrao neprimjereno sredstvo jer se pokazalo da su neki od imenovanih na tu službu jednostavno bili nedorasli današnjim zahtjevima i teretu koji ona sa sobom nosi. Moguće da se u procesu propitkivanja o kandidatima oslanjalo na jednostrane izvore informacija, što se ne bi smjelo događati u današnjem sve složenijem i društvenom i crkvenom životu. Jednako tako ne bi se smjelo zanemariti ili onemogućiti sudjelovanje i mjesne Crkve u izboru njezina pastira. To proizlazi iz statusa mjesnih Crkava "oblikovanih na sliku opće, u kojima i od kojih je sastavljena jedna i jedina Katolička crkva" (LG 23). Tko se pak prihvati službe u Crkvi koju će u javnosti obnašati, mora biti svjestan da uz nužnu duhovnu prikladnost treba uvažavati i kriterije koje javnost postavlja za one koji javno nastupaju. Mnoge ovdje naznačene teškoće mogle su se izbjeći da je Crkva u ophođenju s tim i tako osjetljivim problemima, pokazala više sluha i otvorenosti. Treba se nadati da Duh Sveti, unatoč otporima i ljudskim slabostima, ne prestaje poticati svoju Crkvu da uočava znakove vremena, da ih prosuđuje u svjetlu Evanđelja i da se tako trajno obnavlja.

DAS BISCHOFSAMT

Zusammenfassung

In der letzten Zeit haben sich einige Bischöfe vorzeitig aus dem Dienst zurückgezogen oder sind ihres Amtes enthoben worden. Dieser ungewöhnliche Vorgang in der katholischen Kirche macht einerseits deutlich, welchen großen Belastungen die Bischöfe heute in ihrem Dienst ausgesetzt sind. Andererseits werden dadurch auch gleichwohl tiefere Probleme im Verhältnis zwischen pastoraler Praxis und kirchlicher Lehre sichtbar.